

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

KOD .....

Olimpiada Historyczna Juniorów

Eliminacje centralne – etap pisemny

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy test zawiera **12 stron**. Ewentualny brak stron, zadań lub inne usterki zgłoś Komisji.
2. Test, do którego przystępujesz, zawiera **21 zadań**. Maksymalnie możesz uzyskać **50 punktów**.
3. Czytaj uważnie treści zadań i wszystkie polecenia.
4. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu lub dobieraniu odpowiedzi, jeśli się pomylisz, przekreśl błędną odpowiedź, napisz przy niej: „błąd” i napisz, podkreśl, wskaż lub dobierz prawidłową odpowiedź.
5. Podczas trwania konkursu nie możesz korzystać z pomocy naukowych oraz z podpowiedzi koleżanek i kolegów.
6. Na udzielenie odpowiedzi w teście masz **60 minut**.

Życzymy Ci powodzenia!

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

Zadanie 1. (0–4)

Na podstawie informacji zawartych w artykule *Przedkopernikańskie poglądy kosmologiczne* [w:] Nicolaus Copernicus Thorunensis oceń czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Spekulatywne teorie kosmologiczne zostały zapoczątkowane w starożytnym Rzymie w VI w. p.n.e.	P	F
Termin „kosmos” oznaczający racjonalny porządek we wszechświecie zawdzięczamy grekiemu filozofowi Pitagorasowi.	P	F
Najbardziej wyrafinowaną, geocentryczną astronomię matematyczną z kosmosem arystotelesowskim zespółił Ptolemeusz z Aleksandrii.	P	F
Na odrodzenie się nauki o wszechświecie w średniowiecznej Europie Zachodniej wpływ miały arabskie przekłady dzieł greckich uczonych i dzieł uczonych z kręgu islamu.	P	F

Zadanie 2. (0–2)

Na podstawie informacji zawartych w materiale *Mikołaj Kopernik – człowiek renesansu* wykonaj polecenia.

2.1. Dokończ zdanie – odpowiedź wybierz spośród podanych.

Mikołaj Kopernik był synem

1. magnata.
2. szlachcica.
3. kupca.
4. rzemieślnika.

2.2. Dokończ zdanie – odpowiedź wybierz spośród podanych.

Rodzina matki Mikołaja Kopernika wywodziła się z

1. Pomorza Zachodniego.
2. Warmii.
3. Wielkopolski.
4. Śląska.

Zadanie 3. (0–3)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

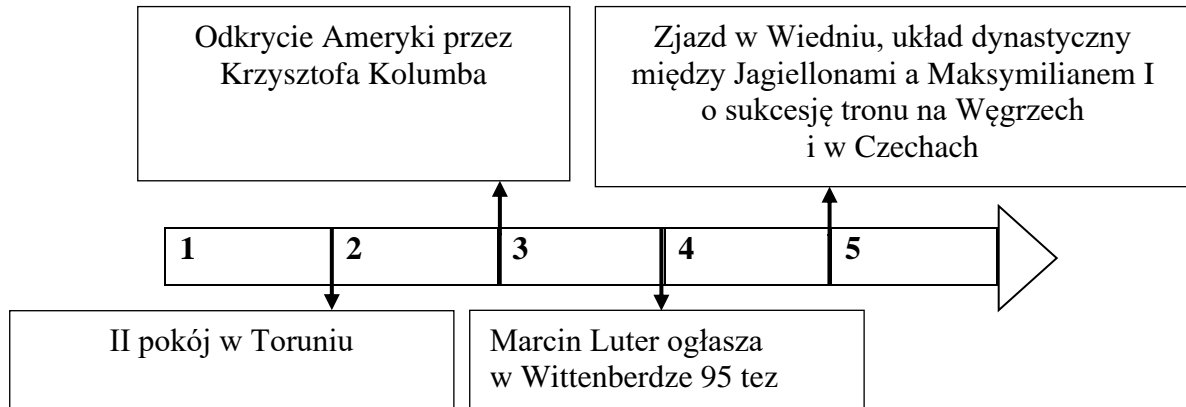
Kopernik urodził się w Toruniu, w rodzinie [...] Mikołaja, i Barbary [...]. Przyszły astronom miał trójkę rodzeństwa: Andrzeja, Barbarę i Katarzynę. Gdy miał 10 lat, zmarł ojciec.

Źródło: *Mikołaj Kopernik*, <https://www.nbp.pl/edukacja/zasoby/biblioteka-cp/mikolaj-kopernik.pdf> [dostęp: 16.01.2023]

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

Źródło 2. Taśma chronologiczna

Na podstawie: *Mikołaj Kopernik*, <https://www.nbp.pl/edukacja/zasoby/biblioteka-cp/mikolaj-kopernik.pdf> [dostęp: 16.01.2023]

3.1. Dokończ zdanie – uzupełnij lukę.

Wydarzenia z życia Kopernika, o których mowa w źródle 1. miały miejsce w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem .....

3.2. Dokończ zdanie – odpowiedź wybierz spośród podanych.

Po śmierci ojca Mikołajem Kopernikiem zaopiekował się

1. Jerzy Retyk profesor uniwersytetu w Wittenberdze.
2. wuj Łukasz Watzenrode biskup warmiński.
3. brat Andrzej.
4. biskup chełmiński Tiedemann Gies.

3.3. Dokończ zdanie – uzupełnij lukę.

W roku 2023 przypada ..... rocznica urodzin Mikołaja Kopernika.

Zadanie 4. (0–1)

Źródło. Fotografia pamiątkowej tablicy

Źródło: Nicolaus Copernicus Thorunensis <http://copernicus.torun.pl> [dostęp: 16.01.2023]

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

Wyjaśnij, z czego wynikają kontrowersje dotyczące miejsca, które upamiętnia zaprezentowana w źródle tablica.

.....

.....

.....

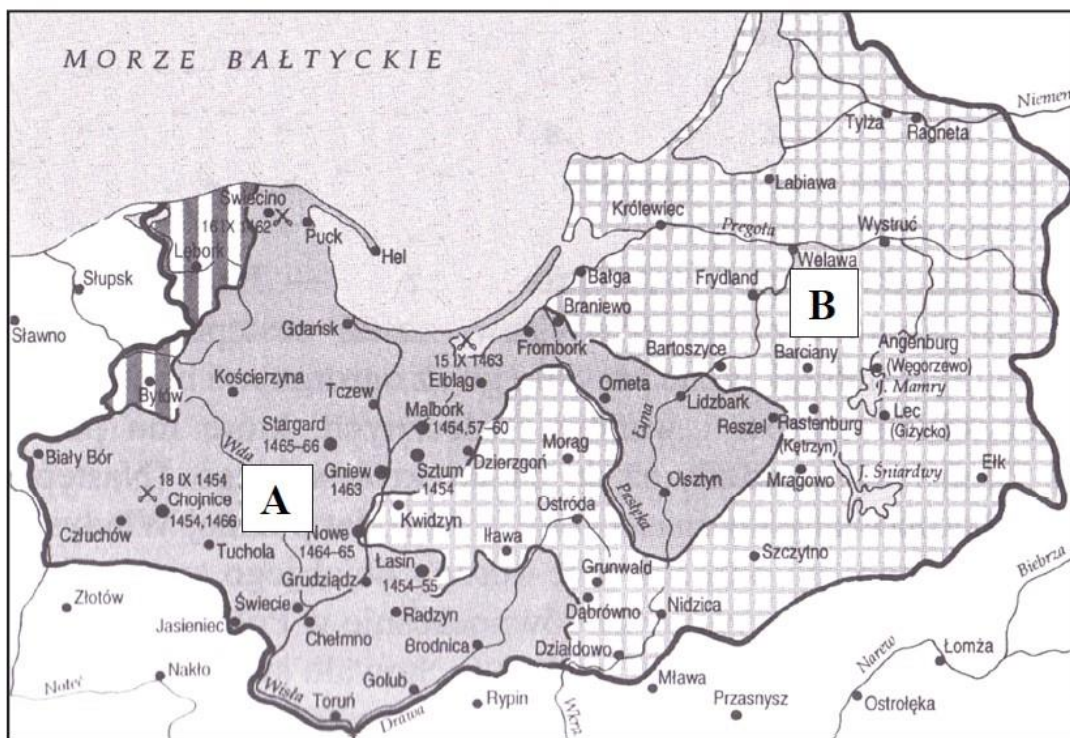
Zadanie 5. (0–1)

Na podstawie materiału video *Astronomia Kopernika* wyjaśnij, kiedy /okres życia/ i, gdzie/instytucja/ najwcześniej Mikołaj Kopernik mógł zainteresować się astronomią.

.....

Zadanie 6. (0–3)

Źródło 1. Mapa

Na podstawie: A. Dybkowska, J. Żaryn, M. Żaryn, *Polskie dzieje*, Warszawa 2002, s. 73.
Źródło: <https://cke.gov.pl> [dostęp: 16.01.2023]

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Powtórzmy tylko za Kopernikiem: „Pragniemy bowiem czynić to, co przystoi ludziom szlachebnym i uczciwym oraz bez reszty oddanym Waszemu Majestatowi, nawet jeśliby przyszło nam zginąć. Pod tegoż Majestatu opiekę się uciekając całość naszego mienia i nas samych polecamy i powierzamy”.

Źródło: K. Mikulski, *Mikołaj Kopernik wciąż tajemniczy? Obrazki z życia astronoma w przededniu 550. rocznicy urodzin* <https://czasopisma.pan.pl> [dostęp: 19.01.2023]

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

6.1. Rozstrzygnij, czy Prusy Królewskie, na obszarze których urodził się i pracował Mikołaj Kopernik, zostały oznaczone na mapie literą A czy B. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści mapy.

Rozstrzygnięcie .....

Uzasadnienie .....

6.2. Na podstawie informacji zawartych w pracy K. Mikulski, *Mikołaj Kopernik wciąż tajemniczy? Obrazki z życia astronoma [...] rocznicy urodzin* wyjaśnij, kto kryje się pod słowami *Waszemu Majestatowi* (źródło 2.).

6.3. Wyjaśnij, dlaczego Mikołaj Kopernik mieszkając w Prusach Królewskich, mógł prawnie poddać się opiece przywołanemu w źródle 2. *Waszemu Majestatowi*.

Zadanie 7. (0–4)

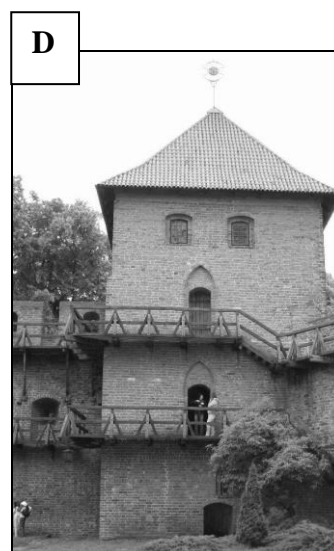
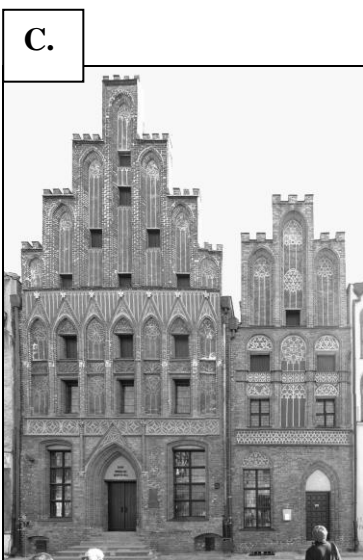
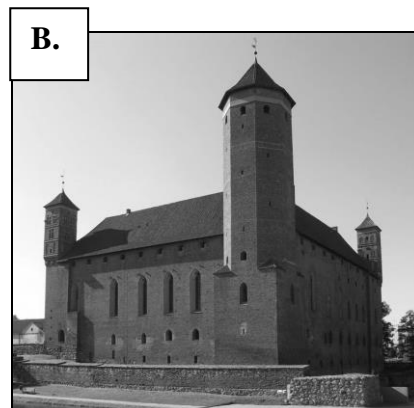
Na podstawie informacji zawartych w pracy *Mikołaj Kopernik* wydanej przez Bibliotekę Edukacyjną Centrum Pieniądza NBP oraz w *Nicolaus Copernicus Thorunensis, Biografia* oceń czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Mikołaj Kopernik rozpoczynał życie żaka w Polsce na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, specjalizując się w naukach ścisłych.	P	F
Dwudziestoletni Mikołaj Kopernik podjął studia prawnicze w Bolonii, gdzie równolegle studiował również matematykę, astronomię i grekę.	P	F
Trzecim w kolejności uniwersytetem, na którym Mikołaj Kopernik podjął studia, był uniwersytet w Padwie, gdzie studiował medycynę.	P	F
Tytuł doktora prawa kanonicznego Mikołaj Kopernik uzyskał na uniwersytecie w Ferrarze.	P	F

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

Zadanie 8. (0–5)

Źródło. Fotografie budowli

Źródło: <https://zpe.gov.pl/a/mikolaj-kopernik> [...] [dostęp: 15.01.2023]

8.1. Do podanych w tabeli okresów życia Mikołaj Kopernika i wykonywanych przez niego w tym czasie zajęć przyporządkuj budynki z tym związane oznaczone w źródle literami A–D. Obok wpisanych właściwych liter wpisz nazwy miast, w których budynki te się znajdują.

Okres życia	Litera, którą oznaczony został budynek	Nazwa miasta	Znak „X”
Dzieciństwo i początek nauki szkolnej.			
Okres studiów w najstarszej polskiej szkole wyższej			
Życie dorosłe, pracował jako lekarz, sporządził pierwszy rękopis o ruchu planet			
Dorosłe życie, spędził tam najwięcej lat swojego życia.			

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

8.2. W tabeli, obok miasta, w którym Mikołaj Kopernik napisał ostateczną wersję swojego największego dzieła postaw znak „X”.

Zadanie 9. (0–3)

Udowodnij, że Mikołaj Kopernik był „człowiekiem renesansu”. W odpowiedzi podaj trzy argumenty.

- .....
- .....
- .....

Zadanie 10. (0–1)

Źródło. Fotografia zabytku

Źródło: Nicolaus Copernicus Thorunensis [...] <http://copernicus.torun.pl/> [dostęp: 15.01.2023]

Na podstawie treści źródła przywołanego w *Nicolaus Copernicus Thorunensis, Bibliografia* oraz własnej wiedzy uzasadnij, że Mikołaj Kopernik miał możliwość prowadzenia wykładów poza granicami Polski.

.....
.....
.....

Zadanie 11. (0–1)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Jeszcze w tym samym roku stawił się na dworze biskupa [...]. Trafił na trudny okres w dziejach Warmii. Ziemia, przyłączona do Rzeczypospolitej na mocy pokoju [...], kończącego [...] wojnę trzynastoletnią z Krzyżakami, od zachodu, południa i wschodu była otoczona przez ziemie zakonne. [...]

Źródło: *Mikołaj Kopernik*, <https://www.nbp.pl/edukacja/zasoby/biblioteka-cp/mikolaj-kopernik.pdf> [dostęp: 16.01.2023]

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

Rozstrzygnij, czy Mikołaj Kopernik dowodził obroną zamku w Olsztynie podczas wojny, o której mowa w źródle czy w innej wojnie prowadzonej przez Polskę z Zakonem. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się treści źródła oraz własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie .....

Uzasadnienie .....

.....
.....

Zadanie 12. (0–3)

Źródło 1. Tekst źródłowy [fragment]

Wartość monety upada [...] z powodu niedostatku samego materiału, to jest, gdy w samym jej ciężarze miedzi jest więcej, aniżeli należy się [...]. Może także długi obieg monety przyczynić się do zmniejszenia jej wartości, poprzez wytarcie i ubytek kruszcu.

Źródło: *Mikołaj Kopernik*, <https://www.nbp.pl/edukacja/zasoby/biblioteka-cp/mikolaj-kopernik.pdf> [dostęp: 16.01.2023]

Źródło 2. Tekst źródłowy [fragment]

Dla myśli ekonomicznej epoki renesansu ważne były też poglądy angielskiego finansisty Tomasza Greshama (1519–1579), a zwłaszcza nazywanego od jego nazwiska prawo gorszego pieniądza (tzw. prawo Greshama). Zgodnie z tym prawem pieniądz gorszy, czyli wykonany z gorszego kruszcu, mający mniejszą wartość, wypiera z obiegu pieniądz lepszy, czyli wykonany z lepszego kruszcu, o większej wartości.

Źródło: Nicolaus Copernicus Thorunensis *Nauka i odkrycia: Ekonomia – jako przedmiot zainteresowań Kopernika* <http://copernicus.torun.pl> [dostęp: 19.01.2023]

12.1. Podaj tytuł dzieła Mikołaja Kopernika, którego fragment został przytoczony w źródle 1.

.....

12.2. Na podstawie treści artykułów, których fragmenty przywołano w źródłach oraz własnej wiedzy wyjaśnij, dlaczego, w niektórych współczesnych pracach z historii ekonomii przywołane w źródle 2. prawo nosi nazwę prawa Kopernika-Greshama.

.....
.....
.....
.....

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

12.3. Uzasadnij, że gospodarka Europy czasów Kopernika miała wpływ na zainteresowanie się przez niego zagadnieniami monetarnymi.

.....
.....

Zadanie 13. (0–1)

Źródło: Fragment opracowania historycznego

Kopernik – mając na względzie prace nad reformą kalendarza, której patronował papież Leon XIII – przeprowadzał liczne obserwacje księżyca, Słońca i planet w celu wyznaczenia ich dokładniejszych modeli ruchu.

Źródło: Nicolaus Copernicus Thorunensis, Pobyt w Rzymie <http://copernicus.torun.pl> [dostęp: 19.01.2023]

Dokończ zdanie – uzupełnij lukę.

Przytoczony fragment opracowania historycznego mówi o pracach Mikołaj Kopernik, które związane były z reformą kalendarza ...../nazwa kalendarza/ .

Zadanie 14. (0–3)

Na podstawie informacji zawartych w artykułach *Astronomia w czasach Kopernika – uczeni, publikacje, uniwersytety [w:] Nicolaus Copernicus Thorunensis* oceń czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Mikołaj Kopernik interesował się astronomią w czasach, w których w Polsce i w Europie dziedzina ta była zapomniana.	P	F
W okresie studiów Mikołaja Kopernika w polskiej uczelni wyższej, na uczelni tej rozkwitała właśnie dziedzina astronomii.	P	F
Mikołaj Kopernik zakończył współpracę z europejskim uczonymi, między innymi z dziedziny astronomii, wraz z zakończeniem okresu wszystkich studiów.	P	F

Zadanie 15. (0–3)

Źródło. Fragment opracowania historycznego

W oparciu o te kosmologiczne idee Kopernik skonstruował pierwszą wersję swojej teorii. Przedstawił ją w pracy, która zachowała się pod tytułem [...] *Mikołaja Kopernika komentarzyk o hipotezach ruchów niebieskich*; w przekładzie na język polski: *Zarys podstaw astronomii* [...]. W warstwie kosmologicznej teoria Kopernika radykalnie negowała powszechnie uznawane w starożytności, średniowieczu i renesansie teorie [...], w warstwie matematyczno-empirycznej teoria Kopernika została pomyślana, by była zgodna w sensie obserwacyjnym z wersją teorii Ptolemeusza [...].

Źródło: Nicolaus Copernicus Thorunensis, Geneza odkrycia [...], Dzieje publikacji [...] ; <http://copernicus.torun.pl>; [dostęp: 19.01.2023]

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

Na podstawie treści źródła oraz informacji zawartych w artykule *Geneza odkrycia – prace Kopernika[...] i dzieje publikacji [...]* oraz materiału video *”Czego nie wiemy o Kopernik”* oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Prace Kopernika nad jego teorią, o której mowa w tekście zostały zainspirowane tym, że dostrzegł on niezgodności w dotychczasowych teoriach geocentrycznych.	P	F
<i>Te kosmologiczne idee</i> ujęte w źródle odnoszą się do idei głoszonych, między innymi, przez Arystotelesa.	P	F
Ostatecznie wydana została czwarta wersja jego największego dzieła odnoszącego się do teorii, w której mowa w źródle.	P	F

Zadanie 16. (0–3)

Na podstawie informacji zawartych w artykule *Biblioteka Kopernika* i materiału video *Księgi Kopernika* oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Dawny zbiór woluminów Mikołaja Kopernika jest szacowany na około 100-150 sztuk.	P	F
Część księgozbioru Mikołaja Kopernika została wywieziona do Szwecji w XVII i na początku XVIII w. przez wojska Gustawa Adolfa i Karola XII, z których tylko 11 można dzisiaj zidentyfikować.	P	F
Inkunabuł Kopernikowski - własność Mikołaja Kopernika - znajduje się obecnie w Muzeum Warmii i Mazur.	P	F

Zadanie 17. (0–2)

17.1. Dokończ zdania – uzupełnij luki.

A. Pierwsze wydanie „De Revolutionibus” pod zmienionym bez zgody autora tytułem, zostało wydane drukiem w ..... /nazwa miasta/ w roku .....

17.2. Rozstrzygnij, czy Mikołaj Kopernik mógł widzieć wydane drukiem swoje największe dzieło. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie .....

Uzasadnienie .....

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023

Mikołaj Kopernik i jego czasy

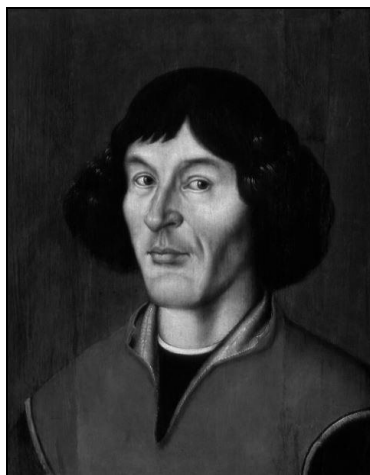
Zadanie 18. (0–3)

Na podstawie informacji zawartych w artykułach, w *Nicolaus Copernicus Thorunensis* oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe czy – fałszywe. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe lub F – jeśli jest fałszywe.

Pierwsze polskie tłumaczenie dzieła Kopernika już pod tytułem „De Revolutionibus orbium coelestium” ukazało się w dopiero w połowie wieku XIX wieku.	P	F
Mikołaj Kopernik zmarł w Olsztynie i został pochowany na tamtejszym zamku.	P	F
Dzieło o „De Revolutionibus orbium coelestium” zostało skreślone z Indeksu ksiąg zakazanych w I połowie XIX wieku.	P	F

Zadanie 19. (0–1)

Źródło. Fotografia portretu

[w:] M.Kłosiński, *Czy tak wyglądał Mikołaj Kopernik?*
<https://historiaposzukaj.pl> [dostęp: 19.01.2023]

Na podstawie informacji zawartych w artykule M. Kłosiński, „*Czy tak wyglądał Mikołaj Kopernik?*” rozstrzygnij, czy portret Mikołaja Kopernika zaprezentowany w źródle jest portretem wykonanym za jego życia. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści artykułu.

Rozstrzygnięcie .....

Uzasadnienie .....

.....

Eliminacje Centralne
IV Olimpiady Historycznej Juniorów
2022-2023
Mikołaj Kopernik i jego czasy

Zadanie 20. (0–2)

Źródło 1. Fotografia przyrządu

Źródło: [https://muzeum.\[...\].pl/1036.tablica](https://muzeum.[...].pl/1036.tablica) [...]

20.1. Wyjaśnij związek między zaprezentowanym w źródle przyrządem a Mikołajem Kopernikiem.

.....
.....
.....

20.2. Dokończ zdanie – uzupełnij lukę.

Zaprezentowany w źródle przyrząd można współcześnie zobaczyć /nazwa miasta i nazwa budynku/ .....

Zadanie 21. (0–1)

Wymień jeden zabytek kopernikański, który można współcześnie zobaczyć w Krakowie.

.....